

**Caroli Le Roy e' Regiâ Sci. Soc. Monspeliensi : De aquarum mineralium
natura et usu propositiones praelectionibus academicis accomodatae.**

Contributors

Le Roy, Charles, 1726-1779.

Publication/Creation

Monspeli : Apud August. Franciscum Rochard, Regis & Universitatis
Medicinae Typograp. unicum, M.DCC.LVIII.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mmt4cx5c>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

10
10
CAROLI LE ROY
E' REGIA^A SCI. SOC. MONSPELIENSI
DE AQUARUM
MINERALIUM
NATURA ET USU

PROPOSITIONES PRÆLECTIONIBUS
ACADEMICIS ACCOMODATÆ.

MONSPELII,

Apud AUGUST. FRANCISCUM ROCHARD, Regis
& Universitatis Medicinæ Typograp. unicum.

M. DCC. LVIII.

CAROLI LE ROY
B. REGA. SCI. SOC. MONTPELLIENSIS
DE AQUARUM
MINERALIUM
VIRIDITATE ET VIRTUTE
PROPOSITIONES PRACTICAE
ACADEMIAE ACCOMMODATAE

Digitized by the Internet Archive
in 2020 with funding from
Wellcome Library

MONTPELLI
Apud Auct. Transcur. Richard. Paris
& Universitatis Typograph. univ.

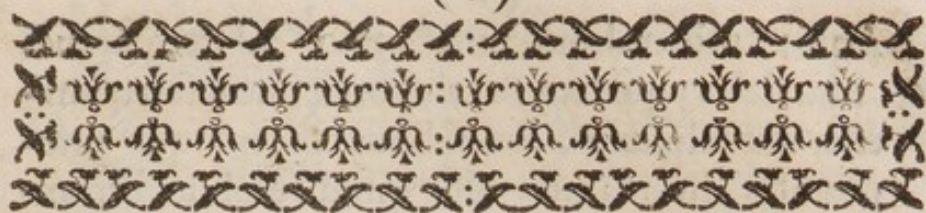
M. DEC. LXXX

PROŒMIUM.

MEDICATI Fontes, Philiatrī
charissimi, etsi Divinis prope-
modum effectibus, à remotis Medicinæ
temporibus haud parum habuerint cele-
britatis, varium tamen ac multiplicem
eorum usum vix licuit introspicere,
donec florente Chemiæ studio, quæ fere
fuit sæculi nostri felicitas, in Aquarum
mineralium scrutinio, ac eodem fere passu,
in usu ipsarum rationali sensim profec-
tum est. De his interim, (de nostrati-
bus imprimis loquor) quæ hætenùs scri-
pta extant, multum abest quin Medico-
rum votis satis faciant. Multæ etenim
fere prorsus omissæ: nec in scrutandâ
cœterarum naturâ, observandis viribus,
usu evolvendo, æquali Arte ac curâ ver-
satum est. Quin imò Dissertationes quæ
de singulis conscriptæ sunt, hùc illùc
sparsæ, multis penitùs incognitæ jacent.
Undè fit, ut in Aquis mineralibus præf-
cribendis, incerti diu fluctuent atque an-
cipites, qui Medicinæ Clinicæ operam

dare incipiunt, imò etiam sæpè in errores
incidant turpissimos, donec longo tandem
usu, colloquiis cum peritioribus, eorumque
Consilia Medica tractando, Aquis legi-
timâ ratione uti utcumque didicerint.

Quos equidem in re gravissimâ defec-
tus, quantum Artis salutiferæ obessent
progressibus optime intelligens summus
Archiatrorum Comes, id sibi muneris
imposuit, ut Aquarum mineralium doc-
trinæ corpus ut ita dicam conderet;
atque ideò Cl. Virum Venel Medicum
in Chemicis exercitatum non minùs quam
subtilem & acutum, cum Sodali Bayen
Pharmacopæo Chemicæ peritissimò,
Aquarum mineralium totius Galliæ Ana-
lysi, authoritate Regiâ præposuit; sibi
autem practicam operis partem sumpsit:
quo expectatissima opere utinam post pau-
cos annos frui liceat, nos interim partis
Medicinæ adeo utilis cognitionem pro
tenuitate propriâ promovere satagentes,
nec vobis ingratum, nec omninò inutile
fore duximus, si primâ hujus Doctrinæ
rudimenta brevibus concluderemus sen-
tentiis, quæ materiem prælectionibus
nostris suppeditarent.

AQUARUM MINERALIUM.

DEFINITIO AC DISTRIBUTIO.

1. QUÆ dicuntur Minerales , quæ principiis imprægnatæ sunt Mineralibus , & eo quidem gradu , ut effectus sensibiles, ab Aquæ communis effectibus diversos in humano corpore exerere valeant.
2. Solemnis est Aquarum distributio in thermales, & frigidas.
3. Ex frigidis porrò plures acidulæ dictæ sunt, propter saporem quodam modò pungentem, qualis fere est vini campaniaci , quem linguæ imprimunt. Huc Spadanæ, Pyrmontanæ, Vallenfes &c.
4. Jure prætereà tribui possent in naturales, & artè factas.
5. Tandem, rectè, meo quidem judicio, referuntur ad sulphureas quæ sulphure , Martiales quæ marte, & salsas quæ tantum salibus sunt divites. Cui quidem distributioni in hoc nostro de

- Aquis mineralibus tractatulo adhærebimus.
6. Martiales equidem & sulphureæ, non ferro tantum aut sulphure, sed salibus & quoque prægnantes, hoc tamen ipso quod sulphur ferrumve contineant, distinctæ prorsus à cæteris ac propriâ classe debent pertractari.
7. Incipiam verò à salinis, sequentur deindè martiales, tandemque de sulphureis erit sermo.

DE AQUIS MINERALIBUS SALINIS.

8. **S**ALINÆ nobis dicuntur Aquæ minerales, quæ salibus prægnantes, nec ferrum continent nec sulphur. Salinæ porrò, præter salia, quandoque spiritum continent elasticum, aliquandò bitumen, sæpè etiam terram absorbentem, tum eam terræ speciem quæ selenitica dicitur.
9. Si Aqua mineralis, insperfo gallæ pulvere, colorem non mutet sensibiliter, quod martialibus proprium est. Si etiam argenti in eâ demersi, expositivè ejus vapor color, in fuscum, aut etiam nigrum non mutetur; si vaporem de se non mittat graveolentem, qualem fere ova putrefacta expirant, quæ sulphureis propria sunt; hanc simpliciter salinam jure pronuntiaveris.
10. Ex salinis, aliæ calidæ & quidem gradu ad modum diverso, aliæ frigidæ.
11. Thermis salinis in Galliâ potissimùm accensentur Bellilucanæ, (a) Borboniacæ, (b) Aquæ

(a) *Acad. des Sciences*, 1752. (b) *Boulduc Acad.* 1729.

Montis Aurei in Averniâ (a) Vichienses, (b) de Bourbonne, &c.

12. Salinis verò frigidis, Aquæ d'Yeuzet, Aquæ Montis Aurei frigidaë, (c) de St. Martin de Fenouilla apud Ruscinones, (d) & aliæ certè multæ, quarum Analysim à Clarissimi Venel laboribus expectamus, salinis etiam fere annumerari debent martiales, si aliquò tempore postquam à fonte haustæ sunt, ferro deposito ebibantur. Quales sunt Vallenses quæ hic Monspelii usurpantur, tum Camarecenses &c.

13. Ex Aquis salinis sequentia potissimum elementa, alia quidem ex aliis eruuntur. 1º. Scilicet spiritus ut aiunt elasticus. 2º. Sal marinum. 3º. Sal ebshammense. 4º. Sal alcali minerale. 5º. Terra absorbens. 6º. Terra selenitica. 7º. Sal marinum basi terreâ cristallisationem refugiens. 8º. Oleum quoddam minerale seu bitumen. 9º. In quibusdam, sed raris admodum, alumen. De quibus singulis non nulla primo juvat animadvertere, tum quâ ratione possint in Aquis mineralibus inveniri ac demonstrari, uno & altero exemplo tradam.

14. Aquæ minerales quæ spiritu elastico divites sunt, omnes fere frigidaë (e).

15. Spiritum hunc elasticum, Aquæ mineralis com-

(a) Lemonier *Observ. d'Hist. natur. Acad. des Sciences* 1740. (b) *Lafone Acad.* 1753.

(c) Lemonier *Hist. Acad.* 1744. p. 19. (d) Carrère *Traité des Eaux minérales du Roussillon* p. 123.

(e) Excipias, fontes Montis Aurei thermales quarum analysim vid. à Cl. Lemonier *Acad.* 1744. fortè etiam quosdam alios.

positionem, ubi ingreditur, guttulæ produnt ab Aquæ mineralis superficie continuo hîc illîc profiliantes, (a) huc etiam sapor (3).

16. Cujus modi saporem, qualis ferè est vini Campaniaci, ab eo spiritu quem continent elastico pendere hinc satis patet, quod quâ proportione excluditur, (17, 18) eodem quoque progressu sapor ipsarum pereat (b).

17. Spiritum verò Aquis hospitantem, oculis fere subjicit ac demonstrat, experimentum quo lagenæ Aquâ minerali ad $\frac{2}{3}$ plenæ orificio vesica adaptatur madida, compressa, tunc enim succussa paulisper Aquâ, spiritus elasticus extricatus vesicam implet (c).

18. Quòd idem (16, 17) apertum facit sequens ac parabilius experimentum quo aqua hujusmodi in lagenâ semiplenâ, pollice obturatâ, conquassatur: tunc enim sublato paululum pollice, spiritus ille exire auditur cum sibilo (d).

19 Spiritus hic elasticus aëri per omnia similis, particulis etiam subtilissimis, nares ferientibus dives videtur. Quæ sit autem particularum hujusmodi natura, decernere arduum prorsus, imò fortè impossibile est (e).

20. Aquæ fluviatiles, fontanæ, puteales quæ in usum communem

(a) *Venel Acad. Mem. des Etrang. tom. 11.*

[b] *Conf. de Presseux Dissert. de Spadanis p. 10. n^o.*

14. *Venel ibid.*

(c) *Venel ibid. Hofman tom. v. p. 133.*

[d] *Presseux Diss. & Venel ibid. Hofman. Oper. tom. v. p. 133 & 134.*

[e] *Conf. Springsfeld iter medicum ad Aquas Aquigranenses & Spadanas p. 85 & ibid. notam o.*

communem cedunt, aerem & ipsæ continent, cum Aquâ mixtum, per particulas, per minima, modo ut aiunt solutionis. Hujus autem aeris cum aquâ mixtio haud ita facilè, nec nisi ope anthliæ pneumaticæ aut caloris efficacis dissolvitur.

21. Præter hunc verò (20), Aquæ de quibus hic agitur aerem continent quasi exuperantem, cujus equidem cum aquâ mixtio similis est, ac fit per particulas, per minima [a].
22. Aeris autem hujus posterioris (21) cum aquâ mixtio tenerrima, facilè ac levi de causâ, quasi scilicet, levi calore, ac solius aeris liberi allapsu dissolvitur. (b).
23. Qua propter (22) si ad loca usque diffusa, Aquas spiritu elastico turgentes deferre integris viribus animus sit, manè vasis infundantur, ac maximâ cum curâ obturatæ, cœlo vehantur quantum licet frigidiusculo (c).
24. Sunt autem inter eas quædam quæ elastico ejusmodi principio adeo turgent, ut nisi illud liberi aeris allapsu paulisper siveris ante obturationem expirare, (22) lagenas fere ad unam omnes diffringant.
25. Inter Aquas salinas (8) quarum analysim rectè descriptam nunc usque habemus, paucae omninò occurrunt frigidae, spirituosæ, huc tamen selectæ (d), Aquæ Sancti Martini de Fenouilla apud

[a] Vid. Venel Acad. Mém. des Etrang. tom. II. p.

[b] Vid. Presseux ibid. p. 11. & alios.

(c) Confer. Hofman, ibid. p. 134. § 13. Springfeld ibid. p. 83.

[d] Venel Acad. Mém. des Etrangers, tom. II.

Ruscinones, (a) Antonianæ in Germaniâ (b), & si quæ aliæ. Martiales verò spirituosæ frequentissimè occurrunt. Hùc Spadanæ, Pyrmontanæ, Vallenfes, & aliæ benè multæ.

- 26 Salinas porrò spirituosas si quis voluerit arte imitari, lagenam impleat aquâ purâ, cui sal alcalicum minerale, (40) tum deinde acidum, siue marinum, siue vitriolicum debitâ dosi ac proportionē separatim instillet, eâ ratione, ut acidum cum alcalico sale miscela tacitè, absque turbâ, sensim peragatur sic enim motu effervescentiæ quasi suffocato, aer retinetur (c).
- 27 Acida Aquis mineralibus spirituosissimis instillata, effervescentiam cient constanter etiam si, analysi subiectæ parum aut etiam nihil Salis alcali nudi præbeant. (d).
28. Quo casu, veram hujus effervescentiæ causam (30). Prætervidens Hofmannus, alcali quoddam volatile, facilè aufugiens in his latere suspicabatur (e).
29. Alicui etiam in mentem facilè veniat, effervescentiam hanc à conflictu oriri acidum cum absorbente terrâ, quam Aquæ minerales fere omnes recondunt.
30. Re autem ipsâ, ex Clar. Venel (f) experimentis ac observationibus sequitur, pendere hanc effe-

fa) Carrere, *Traité des Eaux minérales du Roussillon*.

(b) Hofman, tom. v. p. 144, 145.

fc) Conser. Venel. *ibid.* p. 99 & seq.

fd) Conf. Hofm. de Conven. Elementorum &c. § 25. Venel *ibid.* 101 & seq.

fe) Hofm. *ibid.*

ff) *ibid.*

- vescentiam (27) ab aere (21) qui, acidorum affusione, à suâ cum aquâ mixtione (21, 22) dejicitur.
31. Malè itaque argumentantur, qui ab effervescentiâ quæ acidi instillatione oritur, indè statim alcali nudum in Aquâ minerali latere concludunt.
32. Aereo huic spiritui (19, 21, 22), aquarum quæ ipso turgent virtutum partem haud exiguam tribuere decet, linguâ ipsâ quam satis acriter compungit (16) iudice.
33. Ex Aquis mineralibus admodum multis, sal marinum (13 no. 2) elicitur, quod ex acido salis marini, cum basi alcalicâ fixâ propriâ, à Sale alcalico fixo vulgare, qualitatibus quibusdam (40) discrepantè junctis concrescit.
34. Hoc (33), ubi mineralis alicujus aquæ compositionem ingreditur, multis admodum experimentis dignoscere est, sapor interim, ac cristallificatio cubica, ferè sufficient.
35. Sal ebshammense (13 no. 3) pariter mineralium multarum compositionem ingreditur. Quod Salis genus ex acido vitriolico & basi alcalicâ Salis marini invicem in Sal neutrum junctis concrescit.
36. Dignoscitur sapore proprio, amaro, in recessu frigido, figurâ cristallorum quæ parallelogramma refert, rescissis ex alterâ parte angulis (a). Tempore cristallificationis, hoc enim ut plurimum cum Sale marino invenitur, ac post hoc tantum, lentâ vaporazione in cristallos concrescit.
37. Sal verò ebshammense, antequam eâ ratione quam diximus (36), in conspectum veniat, suspè-

faj Vid. Hofm. de Elementis &c. § L. Boulduc Analyse des Eaux de Bourbon. Acad. 1729.

carilicet, si oleo calcis (a) Aquæ minerali infillato, sal quoddam seleniticum Aquæ insolubile concreascit (b).

38. Salis potissimum marini (33, 34) & ejusdem salis basi terreâ (59) Societate gaudet sal ebshammense. An propter pertinacem hujus posterioris admixtionem, aeri expositum deliquescit (60), in eoque discrepat à sale Glauberiano, cujus de cæterò naturam proximè æmulatur.

39. In multis admodum uti diximus (35) Mineralibus Sal ebshammense residet, sed exiguâ quantitate; rari autem sunt fontes in quibus tenet prædominium; & hi fere amari: Huc fons sedlicensis in Bohemiâ (c) & alii. Tales autem nondum, saltem quod sciam, in Galliâ innotuerunt.

40. Sal alcalicum quod in aquis mineralibus (13 no. 4.) reperitur, basis est alcalica Salis marini, seu Sal alcali minerale. Quod Salis genus qualitatibus præcipuis Salis tartari naturam proximè æmulatur, ab hoc tamen in eo discrepans, quod cristallificationem non recuset, nec aeri expositum deliquescat, quodque alias cum acidis junctum figuras cristallorum ostendat

41. Inter noscitur, sapore proprio lixivioso, Aquæ mineralis concentratæ præsertim effervescentiâ cum acidis, vitrioli, aluminis, præcipitatione;

(a) Hoc nomine venit Sal neutrum deliquescens, quod ex acido marino & terrâ calcariâ concreascit. Boulduc ibid.

(b) Boulduc ibid.

(c) Hofm. de Fonte & sale sedlicensi.

tum reliquis qualitatibus quas (40) indicavimus (a).

42. Quoad effervescentiam quæ acidi instillatione oritur, vitandus error quem (27, 30, 31) notavimus.
43. Cavendum prætereà ne terra absorbens (49, 50, 51) Sali neutro post Aquæ mineralis vaporationem admixta, cum acidis vehementer effervescent, pro alcali fixo minerali imponat (b).
44. Terra autem absorbens aquâ dissolvi ac per chartam papyraceam transcolari renuit, contra Sal alcali.
45. Sal alcali fixum minerale ultimum vaporatione concrefcit. (c).
46. Sal etiam hujus modi, ubi fons aliquis medicatus vehit, frustra in ipso quæras Sal neutrum deliquescent de quo (59, 60, 61), & vice versâ.
47. Cujus asserti (46) ratio, facilè ex cognitâ Salium alcalicorum ac terrarum absorbentium variâ cum acidis relatione intelligitur.
48. Salium de quibus hætenus (33, 35, 40), virtutes notæ sunt. Abstergunt scilicet solvuntque glareas quæ primam corporis regionem obsident; ventriculum tubamque intestinale stimulo suo in vegetiores paulò oscillationes sollicitant, obstructions referant, urinam movent, imò alvum si his aqua valde dives sit.

say Vid. Boulduc *Analyse des Eaux de Bourbon l'Archambaud*, Acad. 1729.

ibj Confer. *Springfeld iter med.* p. 68. ubi similem errorem à Domino Presseux in *Dissertatione de Aq. Spadanois* admissum indicat.

scj Boulduc *ibid.*

49. Haud pauci etiam medicati fontes terras vehunt quas absorbentem diximus & selenitem (13nis. 5, 6) (a).
50. Ambæ naturam referunt terream, ac ubi semel evaporatione cor creverunt, solutionem renuunt in Aquâ purâ.
51. Terra verò absorbens cum acidis vehementer effervesceat, cum iisque in Salia neutra concrevit.
52. Selenite contra acidorum vim (51) eludit.
53. Hanc asserunt Chemici ex terrâ absorbente, & acido vitriolico concrevisse.
54. Quod verosimile redditur experimento quo sulphur ex selenite cum pulvere carbonum mixtâ, ac debitâ encheiresi tractatâ conficitur: Tum ex eo quod terrâ seleniticâ cum Sale tartari mixtâ, atque igni expositâ vehementi, inde tartarus exurgat vitriolatus (b).
55. Præter hæc verò quæ (51, 52, 54) dicta sunt, utriusque cognitionem ac distinctionem juvat cristallorum figura. Terra etenim absorbens in lamenillas furfuraceas, selenite verò in aciculas tenues, quæ siccatae setaceum quemdam nitorem ostendunt, lentâ evaporatione concrevit.
56. Terra etiam absorbens prior, selenite posterior, ambæ ante salia in liquore vaporante concrevunt.
57. Quæ quidem (55, 56) cum vera in Belliluca-

1a) Selenitem multi ad salia referunt quorum naturam reipsâ quibusdam qualitatibus emulatur figurâ v. g. cristallorum quæ fere constans est ac regularis, vid. 55.

1b) Conf. Boulduc Anal. des nouvelles Eaux minérales de Passy, Acad. 1726.

nis ubi abundant hæ terræ expertus sim (a), forsân paulò aliter in aquis ubi exiguâ sunt quantitate sese rem habere invenietur.

58. Quid in humano corpore præstare valeant terræ absorbens & selenite, hactenùs ferè ignoramus. Excipias tamen acidam primæ regionis colluviem, quam absorbente terrâ corrigi, ac cicurari certum est.

59. Vehunt etiam sæpè salinæ minerales aquæ, sal marinum basi terreâ (13, no. 7.), quod ex acido salis marini & terrâ absorbente (51) invicem in Sal neutrum junctis exurgit.

60. Hoc Salis genus, cristallisationem refugiens, non nisi calore efficaci, atque ultimum siccatur; aeri porrò expositum libero, ejus humorem ad se allicit potentissimè, ac brevi tempore deliquescit.

61. Ex iis quæ (60), jam dignoscitur: tum sapore amaro, acri, penetrantissimo. Huic præterea acidum vitriolicum si instillaveris, spiritus Salis marini liber factus nares ferit. Si vero ejus solutioni oleum tartari per deliquium affundas, multa terra alba præcipitatur, liquor verò per colum trajectus, ac lentâ vaporatione concentratus, Salis marini regenerati quod febrifugum sylvii vulgo dicitur, cristallos ostendit.

62. Sal nostrum (59) virtutibus (48) pollet. Quas tamen in eo quam in cæteris (33, 35, 40) potentiores, gustatu ipso judice lubenter existimem.

63. Nec desunt etiam medicati fontes qui bitumen (13 no. 8.) seu oleum minerale salibus resolutum

say Mém. de l'Acad. 1752. Conf. etiam Boulduc, Analyse des Eaux de Bourbon, ubi supra.

vehunt, quales sunt Borboniaci. Hoc etiam in Aquis d'Yeuzet gustus facile suspicetur. Huc etiam fons singularis propè Claromontium Le puits de la Pege (a), tum similis alius propè Alefiam (b).

64. Hoc autem ubi in aquis reperitur, sapor ipse si eo divites sint prodit, (c) tum etiam spiritus vini aquæ jam admodum concentratæ affusus, cujus efficaciam bitumen à salis vinculo liberatum liquoris superficiem petit (d).

65. Fontes etiam quosdam reperiatis, etsi rarò, alumine prægnantes (13 no. 9). Alumen porrò sal neutrum est quod ex acido vitriolico & terrâ argillaceâ invicem junctis concrescit (e)

66. Hoc salis genus sapor ipse stypticus prodit, & figura cristallorum (f), tum ejus mixtio cum oleo tartari per deliquium parato, unde terrâ aluminis ab acidi vitriolici consortio dejectâ, ex hujus acidi cum sale alcalico junctio tartarus vitriolatus concrescit.

67. Similem hujusmodi fontem gustu me invenisse mihi visum est ad Montem Ignivomum Solfataram dictum, propè Neapolim. Quo quidem extus in morbis cutaneis uti consueverunt incolæ.

68

sa) Lemonier *Observ. d'Hist. nat. Acad.* 1740. pag. CLXXXII.

sb) *De Sauvages Mémoire sur les Eaux d'Alais.*

sc) *Vid. Lemonier, ibid.*

sd) *Vid. Boulduc, Analyse des Eaux de Bourbon, Acad.* 1729. *Lafone Analyse des Eaux de Vichy, Acad.* 1753. p. 128.

se) *Vid. Margraf Journal de Médecine Juillet 1757 & seq.*

sf) *Vid. Macquer, Traité abrégé des Eaux minérales de France, à la suite de la Pharmacopée de Charas.*

68. Cæterum fontes aluminosi usum interiorem non inveniunt, ac de his neutiquam debent intelligi quæ deindè de usu Aquarum mineralium salinarum dicentur.
69. Quoniam verò res magis adhuc exemplis illustrantur quam præceptis, idèd uniùs & alteriùs Aquæ mineralis salinæ, Bellilucanæ verbi gratiâ & Borboniacæ analysim afferre in exemplum non gravabimur.
70. In Bellilucanâ sapor ipse intensè salsus marinæ falsedine, Sal commune multum arguit.
71. Oleum tartari si huic instilletur, terra præcipitatur alba, quod quidem ostendit terræ absorbentis in ipsâ præsentiam, sive hæc terra absorbens cum acido juncta Sal efficiat neutrum (59), sive salium adminiculo soluta ac suspensa detineatur uti in Borboniacâ (a), sive utrumque, quod reipsâ in Bellilucanâ obtinet.
72. Spiritus autem vitrioli affusione, bullulæ attoluntur quasi lenissimâ effervescentiâ.
73. Cujus experimenti successus neutiquam Sal alcali nudum in his latitare indicat, sed ab aere proficiscitur superabundante quem exiguâ licet quantitate continent (27 & seq.) à fonte etenim haustæ ac in vase depositæ, bullulas ad ejus parietes haud ita multo post deponunt.
74. Aquam porrò si lentæ vaporatióni igne supposito committas, terram absorbentem in lamellas tenues furfuraceas (50, 51, 55, 56) primò vi-

sa; Olei tartari affusione terra similis præcipitatur in Borboniacâ quæ solumodò terram absorbentem eâ quam in textu diximus ratione solutam detinet. Vid. Bouldue 1729. neutiquam verò salem (59).

- debis concrefcere: Tum ſelenitem (52 , 54 , 55 , 56 ,) Deinde ſal marinum (34) , & quidem copioſè admodum, tandem aqua relinquitur ſalem continens marinum baſi terreâ , deliqueſcentem, qui ideo criſtalliſationem fugit (59 & ſeq.) (a).
75. Aqua verò Borboniaca terram oſtendit abſorbentem, tum ſelenitem, deindè Sal marinum, aliquantùm Salis ebſhammenſis (35 & ſeq.), ſal alcali minerale (40 & ſeq.), tandemque aliquid bituminis (63 & ſeq.) (b).
76. Quâquidem lentâ ac artificioſâ vapoꝛatione (74), examinatis ſeorſim ac diligenter quibuſlibet eductis (14 ad 69), totum fere mineralium ſcrutinium continetur : ſervato paucorum , ut aiunt, reagentium (c) uſu (7 , 41 , 71 , 229), Rejeſtâ verò eorundem quæ à quibuſdam adhibetur , inutili non minùs quam ambitioſâ multitudine.
77. Satis hætenùs de naturâ mineralium ſalinarum, nunc de uſu ipſarum rationali juvat diſſerere.
78. His virtus eſt ſtomachica inſignis, quam exerere imprimis videntur primæ regionis ſaburram eluendo , mucum copioſum tenacemque abſtergendo , fibras ventriculi & inteſtinorum ad vividioreſ paulò contractiones ſollicitando.
79. Hinc conferunt intùs hauſtæ 1°. In coſtioneſ læſione qualibet pertinaci, modo nec à plethorâ vaſorum ventriculi, huiuſve phlogofi, nec à tumore

ſaj Vid. Aſt. Acad. Paris 1752.

ſbj Bouilduc 1729.

ſcj Reagentia vocant materies ſive fluidas ſive ſolidas quæ Aquis admixta præcipitationem operantur aut efferveſcentiam aut coloris mutationem ipſæ patiuntur aut Aquæ inferunt.

- pilorum aliamve tubæ partem occupante pendeat.
80. Quo casu (79), catharticæ, Bellilucanæ v. g. aut Vichienſes aut etiam Vallenses robustis (a); non Catharticæ, Aquæ v. g. d'Yeuzet, Aut etiam Martiales tenues, vel sulphuræ delicatulis, hypochondriacis, melancholicis exhibeantur.
81. 20. In vertigine pertinaci, si quod valde frequenter contingit à primæ regionis impuritate vitium processerit. Quoquidem casu eligantur catharticæ.
82. 30. In hemiplegiâ; quod valetudinis genus, & propter dejectum tubæ intestinalis ac ventriculi tonum, & propter saburram viscidam quæ morbum sæpè fovet, hoc auxilium sibi expostulat. Eligantur pariter catharticæ.
83. Nec tamen eo casu (82) ad mineralium usum, sive interiorem, sive exteriorem (153), justò festinantiùs est progrediendum. Si enim oculi hebetes, incerti, vitrei, (gallicè *les yeux vitrés*) labium inferiùs pendens, totus denique vultus Cerebrum morbo gravissimè obsessum indigiter, tunc utique tutiùs ferè in cæteris auxiliorum generibus subsistitur, donec huic opportunior videatur occasio.
84. 40. In Epilepsiâ, cujus recursus, si, quod identidem observatur, ab illuvie sordidâ, in primâ corporis regione subnascente, processerit, non aliter certius efficaciusvè præcavere licet, quam si his ter quaterve in anno aquas minerales catharticas per triduum quatrimumve exhibueris.

Say Vallenses ubi Monspelim advecta sunt, ferrum deposuerunt, ac fere tantum ut salina operantur,

85. Lubenter porrò existimem, in casibus (81, 82, 84) catharticas non spirituosas, spirituosas (15 & seq.) debere anteponi. Hæ etenim caput aliquatenus gravare solent.
86. 50. In expediendis viscerum abdominalium obstructionibus, omnem ferè paginam adimplent. Aqueus etenim humor haustus liberaliter diluit potentissimè, salia quibus turgent humores concretos, stagnantes abstergunt, solvunt. Stimulus ipse salinus Aquæ diluenti viam parat atque expedit.
87. Quapropter in obstructionibus uteri, lienis, hepatis plurimum valent, maximè in eâ obstructione biliosâ quæ icterum pertinacem parit.
88. Quo quidem posteriore valetudinis genere, catharticas cæteris anteponendas faciliè crediderim, nisi interpolatum quoque earum quæ alvum non movent usum sibi reposcere prudenti medico videatur morbi diuturnitas.
89. 60. Hæc etiam aperiente quâ gaudent eximiâ virtute, Aquis mineralibus, catharticis præsertim, quartanas rebelles superari non rarò observatur.
90. 70. Multum quoque valent, extrà paroxysmum, in renum affectibus, si ab arenulis mucove tenaci in pelvi ureterisve initio hospitantibus processerint, in quo valetudinis genere quæ alvum non movent eligantur.
91. Juvant autem potissimùm & aucto urinæ alveo, & stimulo quo organa urinæ secretioni ac excretioni dicata in vegetiorem paulò actionem sollicitant.
92. In his præterea affectibus, mineralium actionem admodum juvabit balneum temperatum.

Quod idem de morbis [79 , 87] dictum sit.

93. 8°. Etsi mensibus ciendis , vasa uteri obstructa referando [87], aptæ sint Aquæ minerales salinæ, eos etiam præter modum fluentes quandoque compescunt , si nempè quod haud ità raro contingit, à viscerum obstructione, vel primæ regionis impuritate vitium processerit.
94. 9°. Hæmorrhoidas etiam præter modum fluentes aliquando sistunt, ubi nempè quod sæpè accidit, obstructio viscerum morbum fovet. Eligendæ autem huic scopo quæ leniùs operantur [*a*]; imò & suppressas quandoque revocant [*b*].
95. Quin etiam 10°. quæ mitiores sunt sanguinem diluunt ac demulcent , acre exuperans per urinæ ac perspirationis vias eluunt, atque ideò in affectibus cutaneis utiles haud raro deprehenduntur.
96. Hoc autem de Aquis, uti de reliquis Medicinæ præsidiiis efficacibus verum est , quod utilissimæ si rectè , noceant admodum si perversâ ratione adhibeantur.
97. Caveas itaque primo, ne aquarum usum suas deas ægrotantibus quos suprà [83] descripsimus.
98. Nec salinæ, acriores præfertim, iis magis conveniunt qui pectus admodum debiles sunt, atque in hæmophthysim proni.
99. Nec unquam ad hoc auxilii genus descendas apud ægrotantes qui tumores patiuntur in visceribus firmatos , duros , quanto magis si jam perfectè scirrholi fuerint ; hos enim nedum juves,

fas Conser. Hofm. de ther. & acidul. usu & abusu §
XVIII.
[*b*] Id ibid.

in hydropem antè horam præcipitaveris.

100. Aquas autem minerales iis adhibere, qui in aliquâ interiore parte abscessum, aut etiam feri extravasationem patiuntur, crassus a deo est error, ut vix notam videatur requirere.
101. Caveas etiam ne mineralibus, iis præsertim quæ non purgant, eum ingurgites cujus renes haud ita facilè, Aquam transcolant, quive ex temperamento pituitoso, frigido, aut singulari idio syncrasiâ in hydropem inclinat.
102. Nec sine urgente necessitate Aquas minerales salinas, acriores præsertim, stranguriosis exhibeas aut Asthmaticis.
103. Senibus prætereâ minus prodesse quam, iis qui ætate florent, observatione compertum est.
104. Antè usum aquarum mineralium, plethora venæsectione solvatur.
105. Imò etiam si moræ haud ità impatiens morbus sit, per decoctorum jusculorumque diluentium, leviter tenuantium usum, ad Aquas minerales rectè paratur aditus.
106. Ad aquarum usum ubi demùm æger accedit, primâ die primo aquæ mineralis cyatholene aliquod catharticum, manna v. g. ad uncias tres debet adjungi, sic etiam ultimo ultimæ diei cyatho, maximè verò, si aquæ non ex optato per alvum urinasve profluxerint.
107. Aquarum mineralium salinarum quæ hic Monspelii [a] in usum quotidianum cedunt, dosis

scilicet Huc præsertim Bellilucane, Aqua d'Yeuze, Vallenses hæc quidem ad fontem martiales, & tamen hic ferro deposito, tantum modo ut salina operantur vid. supra, sic etiam Camarecenses.

- Integra pro unâ die, ad novem circiter libras ascendit.
108. Quæ tamen dos non omnibus convenit, sed variâ ratione minuitur, pro variâ ægrotantis ætate, temperamento, morbo.
109. Mane summo adsumuntur, & quidem non purgantes rarioribus paulò cyathis, densioribus catharticæ; ita ut horæ unius aut unius cum semisse spatio, integra harum dosis hauriatur.
110. Catharticæ tres dies continuos solent usurpari, rectè etiam nisi quid contra suadeat, Valentiorum usus ad sex, mitiorum ad novem dies poterit prorogari: ubi scilicet everrenda est quam exquisitissimè prima corporis regio, uti v. g. in vertigine pertinaci (81).
111. Quæ autem alvum non movent ad novem, duodecim, quindecim dies, imò ad mensem integrum rectè usurpantur si bene transeant; Præsertim verò si non ita magnâ dosi singulis diebus ebibantur.
112. Vere potissimùm adulto, & incipiente Autumno solent usurpari, ac rectè quidem; quæ tamen alvum movent efficaciter, Hieme ipsâ, si casus exigat, possunt adhiberi.
113. Aquæ minerales, ad eum ferè caloris gradum qui homini naturalis est tepesactæ rectius ebibuntur quam frigidæ.
114. Spirituosæ tamen, si igne concalescant, multum de elastico principio amittunt. (21, 22), Atque adeò frigidæ rectius hauriuntur: Præsertim verò si mantilibus calidis epigastrio identidem impositis ipsarum transitui faveatur.
115. Quod si verò de homine agatur tenui, deli-

catulō, pectus infirmo, aut etiam ætate provec̃to, qui admis̃sā potus frigidi largā quantitate facile lædi possit, hæ etiam balneo mariæ leviter tepēfactæ hībantur.

116. Præter internum de quo jam satis, exteriorē quoque usum inveniunt quæ thermales sunt: Sive salinæ, sive etiam sulphure divites.

117. Extus verò adhibentur potissimūm formā balnei, stillicidii, laconici, porrò incipiendūm à balneo.

118. Quod ad thermas usurpatur balneum duplex jure distinguitur. Aliud temperatum, cujus calor à vigesimo-nono Thermometri Reaumuriani gradu ad trigesimum-tertium excurrit (a). Aliud calidum cujus calor à trigesimo-sexto aut trigesimo-septimo gradu incipiens ad usque circiter quadragesimum-secundum excurrit. Majorem enim calorem homo ferre vix ac ne vix quidem valet.

119. Balneum temperatum (118), quid in multis valetudinum generibus boni præstare valeat, fibrosum ut ita dicam systema laxando, perspirationem redintegrando, humores diluendo ac demulcendo, vix opus est ut referam, adeo à multis fusè dictum est.

120. Utile itaque inter utendum Aquis mineralibus deprehenditur in casibus (79, 87, 92). Utilis etiam est consuetudo quæ apud thermas quasdam sulphureas viget, ut singulis diebus ve pere, ægrotantes ferè omnes in balneum ejusmodi temperatum deducantur.

121.

say Huc Balnea de la Malou, tum Balnea temperata quæ ad thermas Barregiensēs ac Caunterets solent usurpari.

121. Fusius verò dicendum nobis est de calido, de quo, quid apud thermas Bellilucanas observatione dignum mihi visum fuerit, tradam; & hoc quidem ad cæterarum thermarum usum facile poterit traduci.
122. In iis de quibus jam dicebamus thermis duplex usurpari solet balneum. Aliud scilicet in ipso fonte ad gradum quandragesimum-secundum Th. R. aliud verò remissius quod vulgò dicitur *le Bain de la Cuve*, cujus calor vix ultrà trigesimum-octavum aut trigesimum-nonum, rarò ad quadragesimum adscendit.
123. Posterius verò in usum cedit longe frequentius altero, quod, propter calorem fervidum, non fere nisi in plenâ partium atoniâ ac flacciditate usurpatur.
124. In mitiore balneo, vix ultrà quindecim minuta prima, vix ultrà quinquæ in calidiore, hominibus etiam robustis licet perdurare.
125. Ubi autem Aquâ immersus est æger, pulsus frequentia, roburque in febrili similem exca- descentiam incitatur. Ex facie rubore vivido per- fusâ, sudor roratim extillat.
126. Quin etiam si balneo justo diutius homo im- moratus fuerit, tinnitus aurium incidit, ac tene- bricosa vertigo impendentis apoplexiæ præ- nuntia.
127. Tempore quo æger balneo immoratur, pers- piratio insensibilis mirum in modum aucta natu- ralem quadragesies & ultrà superat, viginti circiter unciiis æqualis. (a)

(a) *Lemonier Act. Acad. Par. 1747. Hist. p. 77, 78*

128. Balneo defunctum hominem linteo deinde convolutum ad lectum ferunt, in quo per horam semissim & ultra sudare solet copiosissime.
129. Quo tempore [128], pulsus adhuc febrilis sensum de robore ac frequentia remittit, nec tamen nisi post aliquot horas ad integritatem redire observatur.
130. Imò etiam balneum huiusmodi [122] hominem potenter ac durabili ratione calefacit. Ita ut exinde quosdam in hæmophysim, alios in febrem continuam, asthmaticos in asthmatis, stranguriosos in stranguriæ paroxysmum incidere, identidem observatione compertum sit, sceminiis verò, menstrua tempus præscriptum anticipare quotidiana observatio est.
131. Ex quibus, quæ balnea Bellilucana quandoque consequuntur damnis [130], haud ita difficile regulæ prævidentur quæ in iis præscribendis ac ministrandis debent observari.
132. Imò etiam inde [130.] patet, quâ ratione iis succurrendum sit, qui ex balneorum usu male habent.
133. Antequàm itaque æger ad thermas ducatur, phetora solvatur uti jam præscriptum est [104].
134. Quin imò si ad excandescentiam quadantentis proclivis sit, huic medicamentorum diluentium ac demulcentium usu per novem, duodecim, vides continuatos eatur obviam. Imò & iisdem uti pergat quandiu ad thermas deget.
135. Ad hæc quoque balnea primæ regionis accuratâ repurgatione præparetur necesse est: quem scopum thermæ intus per triduum sumptæ optime adimplent.

136. Balneum matutinis horis, nec singulis diebus
plus vice simplici usurpetur.
137. Balnea in ipso fonte rarò admodum plura
tribus quatuorve; remissiora verò (122), non
fere ultrà sex, sæpè pauciora præscribantur.
138. Imò etiam ubi sex præscribuntur, ut pluri-
mum, ac rectè quidem, inter tertium quartum-
que dies intermedius quieti conceditur.
139. Quæ cautelæ (133 & seq), cum omnibus
fere ægrotantibus adhibendæ sint, tanto magis
ac diligentiori curâ apud eos usurpandæ, qui
in morbos de quibus [130], inclinant: quibus
etiam podagricos accensere licet, mulieresque
quæ ad fluxum sanguinis proclives sunt.
140. Si quis ex balneorum usu male habeat, huic
venæ-sectione & largo diluentium usu succur-
rendum esse, ratio pariter & experientia dictitant.
141. Qui verò utuntur balneo, iis ut aërem fri-
gidum vitent quam sollicitissime, præcipiendum
est, ne perspirationem quæ valde increverat
repressam gravissima quæque damna consequan-
tur.
142. Porro ex effectibus manifestis [125 ad 130],
facile ut opinor patet, quâ ratione in sanandis
quibus adhibentur affectibus agant balnea [122].
143. Actio scilicet eorum debetur calori aquæ
thermalis fervido, qui & perspirationem mirum
in modum augens [127], feri redundantis acris-
que favet eliminationi, & *febrem* excitat vege-
tam, [125, 128, 129] quâ nihil potentiùs varia
vincit obstacula quæ liberam humorum circula-
tionem præpediunt.
144. Balneum etiam ipso suo calore, nervos ad

vegetiorem paulò actionem stimuli instar videtur sollicitare.

145. Parum verò aut nihil omninò hîc conferre videntur principia quæ Aquæ thermalis ingrediuntur compositionem , argumento à thermis ducto, quæ diversâ gaudentes compositione, balnea tamen præbent similis efficaciciæ [a]
146. Balnea (122). in paralyticis potissimùm affectibus singularem locare operam haud rarò observantur.
147. Nec tamen omnes ægrotantes æquale indè levamen reportant, imò etiam apud quosdam, caute admodum hoc auxilii genere uti convenit, aliis ab eo penitùs abstinere satius est. Circà quæ notentur potissimùm sequentia.
148. Paralytis localis quæ scilicet non dimidiam corporis partem, sed tantùm aut brachium alterutrum aut crus occupat, quamque nulla antecessit apoplexia, faciliùs ut plurimùm cæteris sanatur, longeque minùs importat periculi. Excipias forte linguæ paralytim quæ proximè ad apoplexiam videtur pertinere.
149. Paralytes aliæ cum partis affectæ flacciditate, aliæ cum ejusdem tremore ; & hæ quidem cæ-

say *Ex hâc animadversione sequitur , quod ubicumque thermæ reperiuntur ad gradum circiter quadragesimum calidæ , ibi ad lavacra alia sub aliis extructa , Aqua posset eâ arte derivari , ut primi balnei calor ad 40um. ; 2ⁱ. ad 38 , 3ⁱ. ad 36 , 4ⁱ. ad 34 , 5ⁱ. ad 32 , 6ⁱ. tandem ad 30um. adscenderet. Atque adeo uno eodemque loco Balnea præsto essent quæ non tantum diversis admodum morbis , sed & etiam in eodem valetudinis genere , paralyti v. g. variis ægrotantium temperamentis , varietate morbi indoli essent accomodata.*

- teris paribus, sanantur longe difficiliùs, ac balnea aliquantò minus calida sibi expostulant.
150. In hemyplegiâ quæ non est apoplexiæ soboles, longe major affulget curationis spes quam in eâ quam apoplexia præcessit. Ægrotantes porrò hâc posteriore hemyplegiâ laborantes, auxiliorum Bellilucanorum beneficio, sublevatos haud rarò vidimus, nusquàm in integrum restitutos.
151. In hemyplegiâ, brachium, cæteris paribus, crure difficiliùs rariùsque motum recuperat.
152. Quo paralis recentior, quo junior Paralyticus, eo minùs de salute suâ debet diffidere & contra.
153. Cautela quàm [83] circà usum aquarum interiorum proposuimus, tanto magis de balnei ac stillicidii in caput usu debet inculcari.
154. Paralytes quæ non subito ingruunt, sed lentis progressibus firmantur, curationem plerumque respuunt.
155. Quod idem meritò de iis asseras quæ à causâ interiore profectæ, anum vesicamque urinariam obsident.
156. Ex œdemate, si partem paralyti tentatam occupaverit, curam quoque ejus, cæteris paribus, difficiliorem meritò pronuntiaveris.
157. Quæ febribus succedunt paralytes, quandoque balneorum cæterorumque auxiliorum vim penitùs aspernantur. Aliquando è contrà Balneis Bellilucanis, aut etiam aliis auxiliorum generibus haud ità difficilè cedunt.
158. Si quis paralytim ex frigore contraxerit, videndum an hæc cum partis flacciditate juncta sit, an verò membrum flexum rigidumque sit. Quam quidem posteriorem affectionis speciem rectiùs

forte contracturam dixissemus quam paralyfim. In priore autem casu Balnea calida conveniunt, in posteriore verò valde temperata, tepida, imò etiam inunctiones tepidæ ex oleo lumbricorum aut similibus.

159. Convenit etiam Balneum Bellilucanum locale, five etiã stillicidium, in ea paralyfis specie quæ gravi partis alicujus vexatione inducta est, modò nervorum manserit integritas. Quo casu curandum ut auxilium parti applicetur quæ vexationem sensit, quæque à parte paralyfi tentatâ aliquando non parùm distat (a).

160. Ad hoc autem auxilii genus non facilè venias cum homine qui aut podagricus sit, aut lue laboret venerèâ, aut epileptiæ obnoxius, aut passione laborethypochondriacâ velhyftericâ. Confer etiam 130, 139.

161. Non spernenda etiam in inveterato Rheumatismo Balnei calidi utilitas, modo tamen ad temperatum magis accedat quam ad fervidum [b].

162. Ischiadico etiam dolori semicupium Bellilucanum adhibere consueverunt, vario admodum successu, cum alios juvet, alios neutiquàm, quosdam etiam lædat.

163. An dolor ischiadicus aliàs podagræ cui infensa sunt Balnea calida naturam redolet, aliàs frigore contractus, de rheumatismi muscularis indole participat? An illi balnea longè temperatiora, qualia sunt quæ apud thermas *de la Ma-*

say Confer. Galen de locis affectis Lib. 1^{mus}. pag. 72.

edit. apud Fontas occurrit mihi quidam &c.

sbj Vid. Hosm. Opera. tom. 2. p. 322.

lone usurpantur (a), huic verò calidiora, qualia Bellilucana?

164. Stillicidium, gallicè *la Douche*, quoddam locale est Balneum, in quo aqua thermalis parti stillicidio expositæ, quam simul Balneator leviter perfricat, indefinenter atque affatim affunditur.

165. Apud thermas Bellilucanas vix ultrà quindecim minuta prima solet applicari; posset tamen diutius, si fortè caput excipias, quod non sine aliquo discrimine, justo diuturniori exponeretur stillicidio.

166. Pars cui adhibetur stillicidium intensè incalescit, rubetque dilatatis vasis quæ antea cruorem non admittebant. In hac quoque parte, augeri admodum perspirationem ex dictis (127) liquet.

167. Hinc (166) stillicidii facultas, humores impactos, stagnantes discutiendi, perspirationisque in parte affectâ redintegrandæ.

168. Stillicidii verò utilitatis partem omninò aliquam sibi vindicare principia quæ aquæ thermalis compositionem ingrediuntur facile crediderim, in ædematè præsertim ac tumoribus.

169. Quod in casibus (168) cum verò proximum videatur, omninò manifestum est in affectibus cutaneis, ulcere, herpete, tineâ.

170. Stillicidium bis de die poterit iterari, idque per quatuor, sex, octo ve dies aut etiam ultra, prout morbus postulare, ægrotantis temperamentum finire videbitur. Stillicidium enim valde calidum quale bellilucanum est, etsi balneo longè minùs,

sa) *Therma de la Malou*, ad gradum circiter 30um, calida, multos in hoc affectionis generis juvant.

non parum tamen , maximè si capiti adhibeatur , hominem calefacit.

171. Capiti adhibetur ac cervici posticæ in hemiplegiâ. Quo casu ægrotantes præparati (133 , 134 , 135 ,) manè balneo utuntur, vespere autem stillicidio.

172. Surditatem præterea , si recens sit, accepto imprimis frigore contractam, haud rarò stillicidio calido capiti adhibito curatam fuisse observatione constitit.

173. Hoc autem casu medicis quibusdam in usu est, ut aquæ bellilucanæ injectionem in ductum auditivum vetent. Quorum dicto neutiquàm obtemperare consueverunt Balneatores; quod aliquando ab iis evidenti cum successu factum vidimus; exeunte injectionis ope sordido quodam obturaculo.

174. Quandoque etiam in dolore capitis chronico periodico, non sine utilitate adhibetur, extrà paroxysmum.

175. Si quis ex vehementi perfrigeratione stuporem, in aliquâ parte contraxerit, huic adhibeatur stillicidium.

176. Imò & quoque vertiginem ex capitis perfrigeratione ortam stillicidio curatam vidimus.

177. Œdemati utiliter adhibetur stillicidium Bellilucanum, vel quod eodem ferè recidit Balneum locale.

178. Adversus tumores glandularum si nec strumosa, nec plane scirrhusa sint, non sine fructu adhibendum fore stillicidium Bellilucanum, ex observatâ stillicidii Barregiani in eodem genere affectionis

affectionis utilitate, conijcere est (a).

179. Ad ulcera quod pertinet, his potissimum sulphurearum stillicidium adhibetur. Bellilucanæ tamen in sordidis ulceribus eluendis, abstergendis non sine utilitate usurpantur.
180. Bellilucanum etiam stillicidium in herpetis curatione plurimum valet, magnâ autem opus est prudentiâ ut intelligatur, utrum curationem admittat, an verò religiosè ut ita dicam sinendus.
181. Hinc etiam (180) non sine aliquâ veri specie conijcere licet, stillicidium Bellilucanum, adversus tineam non sine fructu, si prudenter, ac præmissâ ut decet præparatione debitisque cautelis adhibeatur, usurpandum fore.
182. Adhibentur etiam thermæ sub formâ vaporum in laconico.
183. Laconici Bellilucani calor ad trigesimum aut trigesimum primum gradum Thermometri Reaumuriani adscendit.
184. Hoc ingrediuntur ægrotantes nudj, linteo convoluti, ac brevi tempore sudore diffluunt.
185. Ibi autem pro variâ temperamenti ratione, varium admodum temporis spatium perdurant. Alii si quidem horam semissem & ultrâ in hoc calido vapore possunt commorari. Alii vix ultrâ decem quindecimve minuta prima, alii tandem, foeminæ præsertim, vix laconicum ingressi, animo linquuntur: & his quidem posterioribus, ut ab hoc auxilii genere prorsus abstineant latius est (b).
186. Laconico egressi, eâdem ratione reguntur

say Confer. Borden Aquit. minerales Aqua obser. 97.
 sbj Vid. Springfield ubi supra p. 35.

quàm qui Balneo, vid. 128. Imò & in eo præscribendo, easdem prorsùs cautelas adhibere convenit. Vid. 133, 134, 135, 136, 141.

187. Nec actionis laconici theoria, ab eâ ferè discrepat quàm circà Balnei actionem tradebamus (143, 145); laconicum tamen Balneo aliquantò benigniorem operationem exerit.

188. Balneo vaporum sua est & quoque non spernenda utilitas in Rheumatismi reliquiis, in contracturis, morbisque cutaneis (a).

189. valet etiam potenter (si Clar. Springfield fides), in iis qui ex mercurio imprudenter ac nimia dosi exhibito in contracturas inciderunt. Sudoribus etenim quos prolicit copiosissimis, mercurium in hac illâve corporis parte stagnantem, in motum rursùs actum foras educi, singulari prorsùs observatione idem Author confirmat (b).

190. Rarus omninò est apud nos Laconici Bellilucani usus quem, ubi demùm medici quantum ad valetudinis restitutionem in quibusdam affectionum generibus facere possit perspirationis plenaria redintegratio animadvertent, paulò frequentiore fore lubenter existimem.

sa) Vid. *ibid.* p. 34 observationem Leprosi cujusdam, quem Aquisgrani priusquam inde discederet vidit laconici usu adeo melius se habere, ut de integrâ curatione in antecessum sibi gratularetur medicus. Vide etiam Neapolitani cujusdam Medici, Curzio ni fallor nomine; *Dissert. de Muliere leprosa per Balneum vaporis curata.*

sb) Springfield ubi supra p. 32.

DE AQUIS MARTIALIBUS.

- 191 **M**artiales aquas dicimus, quæ marte prægnantes sunt.
192. Omnes ferè frigidaæ.
193. Plerumque etiam plus minùsve spirituosæ seu aeræ (15 & seq.)
194. Quæ aerem exuperantem (21) omnino paucum continent (a), saporem exhibent vitriolicum, quæ verò admodum aeræ, ut cum ipsis experimenta (17, 18) succedant, hæ præter vitriolicum, saporem quoque pungentem (16) ostendunt. (b)
195. Martiales jam monuimus (6) aliis quoque principiis, non solo marte esse divites, nomen tamen meritò à marte quem continent mutuari.
196. Nux galla tanquàm lapis est lydius, ad quem collatæ indolem suam martialem produnt.
197. Hujus enim pulvere si Aqua martialis recen-ter hausta conspergatur, colorem acquirit brevi tempore rubrum aut violaceum fuscumve aut tandem nigrum.
198. Color autem plùs minùsve profundus, qui aquæ minerali intperfo gallæ pulvere inducitur, variam quoque ostendit martialis elementi quod continent quantitatem.

saj Hùc Passiaca quas Cl. Venel Acad. Mém. des Etr. t. 11. p. 77. aere exuperante destitutas asserit, cum tamen ex earum Analyfi a Cl. Boulduc Acad. 1726. descriptâ, eas aliquatenus, licet parum esse aereas satis pateat.

sbj Venel ibid.

199. Quod si verò aqua mineralis hoc tentata experimento (197), nullum martialis naturæ signum præbeat, hanc non martialem rectè dixeris, etsi diligentissimâ, propè dixerim ultra modum curiosâ analysi, martialis elementi atomi quidam in ea possint demonstrari, uti v. g. in Borboniacis (a).
200. Fontium martialium duæ distinguî debent species ab invicem admodum, ac toto ut aiunt cœlo discrepantes. In aliis scilicet ferrum constanti, ac permanente ratione dissolutum continetur, formâ vitrioli martialis. Huc aquæ Calsigianæ (b) huc etiam aquæ Vallenfes ejus fontis, qui dicitur *la Dominique* (c) unam etiam ex Alesiensibus, ex Clar. de Sauvages verbis (d), ejusdem esse naturæ conjicere est. Plures certè Clar. Virorum Venel & Bayen laboribus in apertum prodibunt.
201. Contrà vero in aliis, adeò ut ità dicam tenera est ac facilè aufugiens ferri dissolutio, ut leni expositæ calori, imò & solius aeris liberi allapsu, ferrum brevi ad fundum vasis deponant; quin etiam in lagenis accuratè clausis, licet aliquanto tardius. Huc Spadanæ, Pyrmontanæ, Passiacæ,

(a) Boulduc ubi suprâ.

(b) De his vide Commentaria Cl. Viror. Venel & Bayen Rouelle, Cadet. & Acta erudit. Octobre 1755.

(c) Hæc Aqua servata, etiam anno postquàm à fonte hausta est, saporem præbet vehementer atramentosum, acidum, ac pulveris Galla inspersione, colorem statim acquirit cæruleum.

(d) Mém. sur les Eaux d'Alais.

de Forges, Vallenses (a) Camarecenses, de Daniel propè Alefiam &c.

202. De his posterioribus (201). (cæteræ etenim nuper detectæ (b) vix usum inveniunt, ac occurrunt longè rariùs) dicam potissimùm quæ præcipuæ sint ipsarum differentiæ, quid circa singularis admodum hujus ferri solutionis (201) theoriam prolatum sit quod ad verum magis videatur accedere, quos effectus ostendant in corpore humano, quibusque valetudinum generibus præcipuè aptæ sint.

203. Discrepant ab invicem tum variis quibus prægnant salibus, terrisve, seu absorbente, seu seleniticâ, tum etiam, id quod maximè spectandum, variâ martialis elementi copiâ confer. 198, 222.

204. Cum gallæ pulveratæ inspersione, eadem oriuntur in aquis martialibus phænomena, quæ in aqueâ vitrioli martis solutione; hinc verum aquis quibuscumque martialibus inesse vitriolum uno ore testabantur, qui primi aquas minerales tractaverunt.

205. Quæ assertio, vera quidem de aquis martialibus (200), quæ omninò rariùs occurrunt, ac nuper sunt detectæ. Falsa verò de martialibus (201), de quibus tamen proferebatur.

206. Postea quàm verò animadversum est, ex his (201) ne quidem Atomum vitrioli educi posse, tunc utique ad vitriolum quoddam singulare con-

sa) Saltem fontis, de la Marquise, quæ Monspeli solent usurpari.

sb) Vid. Venel & Bayen Mém. sur les Eaux de Mr. & de Me. Calsabigy.

fugiebant, quod ex elemento martiali, & acido vitriolico volatili constaret, cujusque compositio salis alcalici præsentiâ, clàm sub ipsis chemici oculis resolveretur: adeò ut acidum vitriolicum volatile terram martialem deferens, ingressumque Sal alcalicum minerale, Sal glauberianum efficeret, mars autem præcipitaretur (a).

207. Quæ hypothesis, ingeniosa licet, ruinosis tamen nixa fundamentis labitur, cum in lagenis diligenter obturatis, aliquandiù perstare possit aquarum mineralium (201) integritas, Vitriolum verò Salis alcalici præsentiâ statim resolvi debuisset, ac terra martialis præcipitari (b).

208. Nec cuiquam imponat acidum vitriolicum volatile, quod ex sale post vaporationem ejusmodi Aquarum residuo destillatione prolicitur (c). Hoc enim in operatione ipsâ nasci libenter existimem, uti & sulphur ipsum quod eadem operatione prodit, (d) quod certè antè destillationem in aquâ minerali præexistitisse, non facile aliquis asseruerit.

209. At verò singularis prorsus ferri in Aquis martialibus suspensionis theoriæ lucem aliquam fœnerare videntur, quæ mox sequuntur observationes 210, 211, 212, 213.

210. Aqua martialis recenter à fonte hausta, si aeri relinquatur libero, aer (21) sensim per bullulas ex ejus sinu extricatur, ac ferrum iisdem

fa] Vid. Boulduc *Act. Acad. Paris* 1726, *Analyse des Eaux minérales de Passy*.

fb] Vid. Brouzet, *Analyse des anciennes Eaux de Passy Act. Acad. Par. Mém. des Etrangers tom. II.*

fc] Boulduc *ibid.* fd] *Idem ibid.*

ferè progressibus præcipitatur, aded ut successu temporis, nec martialem amplius saporem exhibeat, nec insperso gallæ pulverere, colorem accipiat (197).

211. Quod quidem (210) in aliis citius, tardius in aliis succedit, citissime verò si aeri valde calido, aut igni exponantur; aut etiam si aer (21) anthliæ pneumaticæ ope educatur (a): tardissime, si in vasis diligenter obturatis, ac loco frigido asserventur.

212. Quibus (210, 211,) ritè perpenis, aer (21) (b) videbitur hîc vicem gerere quasi vinculi, quo mediante mars in aquâ salibus divite solvitur (c).

fa) Vid. Boulduc, ibid.

fb) Jam diximus (19.) aliquod fortè super esse dubium, an hic aer omnino purus, an particulis tenuissimis mineralibus, spiritu aliquo prægnans sit. Constat interim ex Cl. Venel experimentis, ejusmodi spiritum, si quo dives sit hic aer exuperans, neutiquam esse acidum sulphureum volatilem, ut multis visum est. Noster etenim aquarum spiritus neutiquam retinetur objectis linteis sale alcali fixo imprægnatis, cum quo tamen sale, jungi amat spiritus acidus sulphureus volatilis. Quin etiam aquæ quadam minerales, quales sunt Sti. Martini (vid. Carrere Traité des Eaux minerales du Roussillon) eo turgent aereo spiritu, simul sal alcali minerale liberum, nudum complexæ; cum quo tamen jungeretur hic spiritus si naturam spiritus acidi sulphurei volatilis obtineret. Si quas verò particulas minerales, subtilissimas vehat aer exuperans, eas facile crediderim ad earum naturam, accedere quæ in salium contrariorum mixtione eum effervescentiâ attolluntur. Harum verò natura atque indoles chemicos hætenus latet.

[c] Vid. Springsfeld. iter medicum ad thermas Aquis granenses & Fontes spadanos p. 84.

213. Quod verò hic (212) asseruimus, oculis quasi commonstrat. Clar. de Presseux, cujus verba ipsa referam, observatio. *vitrum capax*, inquit, *aquâ repletum centum caloris gradibus* (Therm. Farenheit) *expositum*, per dimidium circiter horæ quadrantem curiosum præbet spectaculum: numerosa enim nec margaritis dissimiles bullulae ad aquæ superficiem undique tendunt, ubi continuo cum strepitu dissiliunt; dein post bullularum crepaturam, aqua subtilissimè divisa, ad octo & ultra digitorum altitudinem salit; simulque exiles, flavi, hirsuti, fundum vitri petunt flocculi, qui ibi constituunt rubricam. Presseux Dissert. inaug. de aquis Spadanis. Simile quid observavit Boulduc *Analys. des Eaux de Passy*, Acad. 1726.

214. Non terra tantum martialis, sed & quoque sal marinum, sal ebshammense, sal marinum basi terreâ, selenite, terra absorbens, & si quæ fortè alia, in aquis martialibus reperiuntur, aliquidem in aliis. Quæ quâ ratione inveniri ac demonstrari debeant, in superioribus fusè satis dictum est.

215. In exemplum verò cedat analysis Martialium Passiacarum, quam nuper publici juris fecit Clar. Brouzet (a) in his scilicet reperitur, primo terra martialis, tùm terra absorbens, selenite, sal ebshammense & sal marinum basi terreâ.

216. Aquæ martiales, uti salinæ, in primâ corporis regione effectum stimulantem abstergentemque exerunt. Imò etiam alvum solvunt si magnâ copîâ

[a] *Act. Acad. Mémoire des Etrangers tom. II.*

piâ assumantur, & salibus turgeant, eo præsertim quod (59) dictum est.

217. Præterea etiam à ferro quod continent virtutem roborantem mutantur; hoc quoque ipsis proprium est, quod alvinam faciem sæpè admodum nigro colore inficiant.

218. Sanguinis autem acceptæ oceano, diluunt, demulcent, leniter stimulant, aperiunt, urinas emonent, quæ martialibus cum salinis communia sunt. Sed & præterea leniter simul adstringunt, ac tonum solidorum firmant, quod illis magis proprium est.

219. Martiales igitur aquæ, uti de salinarum naturâ, (vid. 214, 215,) sic de ipsarum virtutibus multum participant; ac proinde in casibus benè multis, in iis præsertim qui (79, 86, 89, 90, 93, 94, 95) dicti sunt æquali ferè fructu possunt usurpari.

220. valent etiam maximè apud eos, quibus propter dejectum viscerum abdominalium tonum, appetitus alimentique concoctio languent. : Uti in melancholicis, hypochondriacis, aut iis etiam quorum ventriculo acida saburra continuè ingeneratur. Conferunt & quoque in fluore albo inveterato, modo à lue admixtâ non pendeat, tum etiam in gonorrhæâ inveteratâ.

221. Mirum etiam in modum conferunt in alvi fluxu pertinaci, quin imò in dysenteria. (a).

222. Quòd homo autem magis delicatulus, quòd faciliùs ut ità dicam irritabilis, quo pectus minùs firmum, eo leviores aquæ martiales (Conf. 198,

[b] Vid. *Inter alios Cl. de Sauvages Mém. sur les Eaux d'Alais* pag. 8.

203) ad usum feligantur.

223. Quod autem cautelas respicit, utendi modum, præparationis utilitatem, vid. suprâ, ubi de salinis.

224. Ex dictis (201, 210 & seq.) liquet aquas martiales ad fontem ipsum rectius & utiliùs si liceat hauriri quàm transvectas.

225. Nec etiàm hoc licet silentio prætermittere, quod actio earum, moderatâ, in aere rustico, subumbrâ, exercitatione non parùm promoveatur.

DE AQUIS MINERALIBUS SULPHUREIS.

226. **Q**Uæ sulphure seù vapore quodam sulphureo tenuissimo prægnant aquæ, his sulphurearum nomen est

227. Eas jam diximus (9) naturam suam duplici præcipuè signo commonstrare; colore scilicet quo argentum iis immersum, aut earum expositum vaporibus inficitur; tum odore nidoroso, huic ferè adsimili quem hepatis sulphuris dissolutio, vel ova cocta; semiputrefactave solent expirare.

228. Quibusdam sapor nauseosus, quasi ovorum putridorum, hùc Aquisgranenses, Barreginæ. aliæ, uti bonæ v. g., palato haud ità ingratae, ac ferè feri lactis saporem æmulantur (a). & has quidem sulphureo elemento minùs divites facillè crediderim.

229. Argentum prætereà aquâ forti solutum, tum & quoque sal Saturni, in fuscum nigrumve præcipitare solent.

say Borden Dissert. Aquitaniæ minerales Aquæ. p. 64.

230. Quibus signis (227, 228, 229) hoc etiam meretur adjungi, quod in pluribus flocculi gelatinosi ac quasi adiposi concrecant, qui ficcati, ignique admoti, flammam ostendunt cæruleam, odoremque flagrantis sulphuris spargunt (a).
231. In sulphurearum censu veniunt potissimum aquæ Barregianæ, d'Ax, de Cauterets, Bonæ, calidæ apud Aquitanos (b). d'Arles, de Molitx, de Vernet, pluresque aliæ apud Ruscinones (c). de St. Jean de Seirargues propè Usetiam (d), fons foetidus propè Alefiam (e) Balneolenses apud Gabalos, ejusdem nominis apud Normanos, famosissimæ Aquisgranenses & si quæ aliæ.
232. Unctuosæ sunt, omnes quod sciam thermæ, sed vario admodum gradu calidæ.
233. Salia quædam tùm etiam terræ (49) in sulphureis reperiuntur, alia quidem in aliis.
234. Hæc verò (233) in sulphureis quibusdam exiguâ admodum (f), in aliis, Aquisgranensibus v. g., notabili copiâ inveniuntur (g), ità ut in virtutibus earum æstimandis, considerationem omninò mereantur.
235. Discrepant igitur ab invicem, pro salium terrarumve quæ ipsis continentur, variâ quanti-

fa] Borden, *Lettres contenant des essais* p. 167. Carrere ubi sup. pag. 7.

fb] Borden, *Aquit. &c.* p. 64.

fc] Carrere ubi suprà.

fd] *Observations de la Source &c.* par Mr. Serane.

fe] De Sauvages, *Mem. sur les Eaux d'Alais.*

(f) Lemonier, *Mem. sur les Eaux de Barrege, Acad.*

1747. Carrere ubi sup. p. 7, 8.

fg] Springsfeld ubi suprà p. 16.

- tate ac naturâ (234 , 235) ; maximè verò prævariâ sulphurei elementi , quo divites sunt copiâ.
236. An etiam sulphureæ quædam aquæ aeræ sunt seu spirituosæ ? *calidas* certè ex Cl. Borden descriptione (a) non parùm elastici hujus elementi (15 & seq.) continere videtur.
237. Quasdam etiam Martialis elementi aliquid gerere suspicari est. Hùc v. g. *Calidæ & Canterets* quæ affuso gallæ decocto colorem accipiunt ex rubro. fuscum (b). fontem Spadanum cui Geronsteriniani nomen est, quique admartialium familiam pertinet , simul etiam aliquid gerere sulphurei odor (227) indicare videtur (c).
238. Sulphur autem in quibusdam ejusmodi fontibus aded manifestum , ut in moles etiam sensibiles concrescens , oculis ipsis se subjiciat : in aliis v. g. in flores sublimatum uti Aquisgrani observatur : In aliis ad aquæ superficiem in cuticulam concrescit , hùc fons foetidus propè Alesiam (d) , confer etiam 230.
239. In plurimis verò , sulphuris inexistentiâ tantùm indignant experimenta & observationes (227 & seq.) , Analysis hætenùs non demonstravit.
240. Ad id verò in quibusdam detegendum , ac demonstrandum , alicujus ni fallor utilitatis esse poterit Clar. Springfeld quæ sequitur observatio. Parietes scilicet Canaliû , quibus Aquis granen-

fa] *Lettres Ec. p. 84 , 85.*

fb] *Borden Lettres , Ec.*

fc] *Vid. Presseux Diss. de Aquis Spadanis. Limbourg. Traité des Eaux de Spa.*

fd] *de Sauvages , ibid.*

sis vehitur aqua, sulphuris flores, si nudi ter-
fique sint, respuunt, tunc verò demùm eos ac-
cipiunt, ubi terreo concremento quod aqua ipsa
suppeditat sunt obducti.

241. Tenera prorsùs ac facilè aufugiens sulphuris
in aquis nostris solutio est; adeò ut aeri expositæ
libero, odorem saporemque brevi amittant; imò &
experimentis (227, 229) tentatæ, eadem phœ-
nomena (ibid) rursùs ostendere planè renuant.
quod etiam citiùs contingit, si igni imponan-
tur (a).
242. Quædam etiam aeris liberi allapsu lactes-
cunt (b), an sulphurei elementi chemicâ præcipi-
tatione?
243. Diutiùs longè in lagenis diligentissimè obtu-
ratis virtutes suas retinent, nec tamen integras.
Imò etiam quæ sulphure valdè inopes sunt,
transvectæ, inertes atque efficaciam prorsùs destitu-
tæ reperiuntur (c).
244. Quapropter (241, 243) ad fontem ipsum rec-
tiùs ebibuntur & utiliùs, quàm in locis à fonte
diffitis.
245. Quonam modo, quâ singulari ratione aquæ
minerales vapore imprægnantur sulphureo? huic
certè quæstioni perobscuræ lucem haud exiguam
affundere videtur famosum Nicolai Lemery expe-
rimentum.
246. Limaturæ chalybis viginti quinque libris cum

scj Conf. Lemonier Acad. 1747. Carrere ubi suprà p. 31.
sbj Hùc Aquisgranenses, Barregiana.

scj Hùc Aquæ de la Preste, vid. Carrere ubi suprà p. 31
calide Borden Lettres &c. p. 97. hùc etiam Balneolenses
apud Gabalos.

- æquali sulphuris quantitate mixtis, debitâ aquæ copiâ humectata materies foveæ indebatur ad id excavatæ, ac terrâ tegebatur ad pedis altitudinem. Post novem circiter horas, materies turgescens terram attollebat, vaporem eructans *sulphureum calidum*, qui tandem flammam concipiebat (a).
247. Huc etiam ferè redit quod institutum est à Cl. Springfeld (b) experimentum. Oleo scilicet terebinthinæ & martiali vitriolo anaticâ proportionem invicem mixtis, igni arenæ digestorio in phialâ impositis; oritur motus intestinus &c. assurgunt vapores copiosi, sulphurei, volatiles, totum canclavæ occupantes. Manifesto indicio, pergit Vir celeb., acidum vitrioli postquam deseruit limaturam ferri, constituere cum inflammabili olei therebenti verum sulphur.
248. Ex quibus (246, 247) sequitur, quod ubi pyritæ martiales, qui ex marte, ut notum est, & sulphure constant, ingenti copiâ in loco aliquo subterraneo collecti reperiuntur, facile motum hi quasi fermentativum ex intestino principiorum conflictu concipere valeant, ac spiritum seu vaporem eructare *sulphureum*, vehementer expansibilem qui terras permeans, allabentes Aquas & inficere valeat & calefacere.
249. Motum verò quem in pyritis intestinum (248) eundem similibusque stipatum effectibus facile nasci in locis subterraneis posse concipimus ex miscelâ ferri mineræ cum lithanthrace (c) qui &

sa) Acad. 1700.

sb) Ubi supra p. 49 Confer. etiam p. seq.

sc) Confer. Springfeld ubi supra.

oleo abundat minerali, & acido vitriolico, sæpè etiam verò sulphure dives est.

250. Hic autem vapor, non acidus vitriolicus volatilis, sed verè, *sulphureus* qualis reipsâ sulphureas Aquas inficit, quemque terras permeare hîc supponimus, non ita conjecturalis est, quin ejus exempla afferre liceat. Sic propè puteolos, in loco aliquot hexapedas à canis antro distante, cui Balneorum Sti. Germani nomen est, à terrâ vapor assurgit, calidus, sulphureus, hepatis sulphuris odore insignis, quod ipsi experti testari possumus.

251. Porrò ex dictis (246 & seq), non tantùm modò intelligere est quâ ratione in regionibus subterraneis sulphureo vapore aquæ possint imprægnari. Sed indè quoque processus datur subodorare, ex quibus ad mineralium sulphurearum imitationem pervenire liceat.

252. Sulphuris etiam cum calce vivâ & aquâ fermentatione, spiritus eructatur mirum in modum expansibilis verè sulphureus, huic quoad odorem adsimilis quem aquæ sulphure divites solent expirare. Et hâc alterâ ratione sulphureas imitari nos posse videtur

253. Aquæ sulphureæ intûs sumptæ ab hominibus firmâ utentibus valetudine. 1°. Alvum pleræque non movent, urinas ferè pro aquæ haustæ quantitate. 2°. Sanguinis incitant circulationem, augent perspirationem. 3°. Caput aliquatenûs feriunt, gravant, sæpè vigilias creant. 4°. acuunt appetitum (a).

254. Ex quibus (253) jam intelligitur, quâ potissimum ratione, in sublevandis quibus aptæ sunt morbis, agant. Ac ferè prævidetur quibus cautelis debeant usui pari.
255. Conferunt itaque primò in affectibus ventriculi & intestinorum frigidis, qui de spasmo aut atoniâ participant. In cruditate acidâ, coctione impeditâ, diarrhæâ (a).
256. In icteri curatione, virtutes cum salinis martialibus que ipsis ferè communes sunt (b).
257. Sic etiam in revocando mensium hemorrhoidumve fluxu, aut iisdem si exuperaverint compescendis.
258. In fluore albo sæpè utiles, dâm ventriculi tonum restituunt, incitant circulationem, perspirationem augent. confer. 253 Nis. 2, 4.
259. Iisdem de causis in chlorosi utilissimæ [c].
260. Pectoris autem affectibus suo quodam jure dicatæ, conferunt in catarrhis admodum pertinacibus,

scj Borden ibid. p. 16, 17. ibi plures enarrantur curationes quas partim sulphureæ præstiterunt, partim etiam Aquæ de Bannieres, quæ nisi vehementer fallor ad salinarum familiam pertinent. Desiderarem ut casus distinxisset vir acutissimus, in quibus sulphureæ salinis in his affectionum generibus palmam præripere visæ sunt, aut vice versâ.

sbj Circâ Morbos in quibus cum successu adhiberi sulphureas observatione constitit, consulatur imprimis Borden filii Dissertatio Aquitanix, &c. Clinicis observationibus refertissima, Borden Patris Dissertation sur les Eaux minerales du Bearn. Carrere ubi supra.

scj In quo valetudinis genere Balneolenses apud Gabalis à Monspeliensibus practicis non sine successu sæpè adhibentur.

bus,

bus, & pulmonis colatorium expediendo, & augendo perspirationem.

261. Utiles etiam reperiuntur in asthma tuberculoso, extra paroxysmum: tum etiam in pulmonis ulceratione si hæc ex abscessu aut pleuritide, peripneumoniâ, aut etiam vulnere suborta sit. Tum in cæterarum partium interiorum suppuratione.
262. Quin imò in ipsâ phthysi pulmonari, sive eâ jam conflictetur æger, sive in eam videatur incidere, locum aliquandò inveniunt.
263. Quo posteriore casu sulphureæ, à peritioribus tunc ferè tantùm adhiberi consueverunt, ubi scilicet morbi subjectique natura, ut ità dicam, frigida est. Usus è contrà earum reformidant, ubi homo facilè, ut aiunt, irritabilis, morbusque de febre & excandescentiâ multùm participat [a].
264. Ubi verò sulphureas casus sibi videtur requirere, timetur interim ne sub earum usu æger nimis excandescat. Tunc certè quæ mitissimæ sunt & parcâ quidem dosi exhibeantur. Imò etiam eas sæpè non sinceræ, sed lacte temperatas adhibere præstat.
265. In strumis etiam aliquando profuisse visæ sunt unctionibus mercurialibus simul adhibitis [b].

[a] In his affectionum generibus (260 ad 264) Balneolenses tantum quæ mitissimæ. & aquæ de Caunterets quæ longè Valentiores sunt, Monspelii à peritioribus practicis solent usurpari. Bonas tamen in pectoris affectibus Aquis de Caunterets anteferendas esse, Cl. Bordeu patris qui in hac Medicinâ maximâ cum laude consenuit, authoritate ductus facilè existimem. Præsertim si, uti ex ejus filii verbis [Lettres contenant des Essais] conijcere est, aquæ de Caunterets martialis elementi aliquid contineant. Confer. etiam 237.

[b] Bordeu Diff. sur l'usage des Eaux de Barrege, & di

266. Quod verò ad rectam Aquarum hujusmodi ministrationem attinet, quæ de salinis (104, 105, 106, 109, 111, 112, 113) dicta sunt, hæc eadem ferè de sulphureis valent.
267. Sulphureæ autem si Valentiores, Barregianæ v. g. de *Canterets*, parciore omninò dosi à tribus ferè ad sex octove cyathos exhibeantur; liberaliore verò si elemento sulphureo sint inopes, quo veniunt balneolenses, quæ ad libras quatuor imò & sex à multis sine noxâ ebibuntur.
268. In iis quos recensuimus plerisque affectibus, aquæ intus sumptæ efficaciam, non parùm juvat Balneum temperatum.
269. In ulcerum etiam callosorum, fistulosorum, inveteratorum curatione (modo à causâ non foveantur interiore, prorsus insuperabili) cæterorum auxiliorum virtutem superat Barregianum, tum etiam Aquarum bonarum stillicidium, cujus de cætero calor, effectusque extemporanei sensibiles iidem ferè sunt qui Beililucani (166) (a).

Mercur pour les Ecouelles. An strumis nondum deploratis inunctiones Mercuriales adhibere conferat, nec ne, parum consentiunt peritiores medici. Hic Monspelii à felicioribus artis magistris tentata quoque hæc curationis via, & eo quidem eventu, ut ab ea deinde abstinerent. Clar. Borden contra citatâ differt. exempla aliquot refert strumoforum, etiam adutorum, qui Aquis Barregianis & unctionibus mercurialibus curati sunt. Sic etiam Medicos Avenionenses de strumosis aliquot unctione mercuriali curatis gloriari, à viro fide digno accepimus.

ſaj Conſer. Lemonier Acad. 1747 Hiſt. p. 73. Mem. p. 262. Fontis Barregiani cujus Aqua ad ſtillicidium adhibetur, calor eſt gradus 45°. Balnei localis uti effectus ſenſibiles iidem ſunt qui ſtillicidii, ſic etiam eadem ferè in iſdem caſibus utilitas.

270. Præstantissimam itaque in hoc affectionis genere (268) idcirco præstare operam consuevit, & quia calor aquæ fervidus, febrem in parte localem excitans, suppurationis, depurationisque negotium promovens, ulcus quasi renovat. Tum etiam propter sulphurei quo turgēt elementi naturam abstergentem, balsamicam.

271. Ulceris verò si sinuosum fistulosumve sit, curationem non parùm juvabit Aquæ thermalis injectio.

272. Imò etiam uti conferet Aquis intùs sumptis, (Conser. 253 No. 2.) & Balneo temperato [118].

273. Nec negligenda Chirurgia, si quæ necessaria videatur, ut puri in sinu aliquo profundo collecto ac stagnanti, liber facilisque exitus concedatur. Utque Aqua thermalis in omnes ulceris partes pertingere valeat.

274. Caries etiam si quæ sit, quantum licet retegenda, ac decentibus tollenda auxiliis.

275. Stillicidium quoque Barregianum, dùm in partibus quæ huic expositæ sunt novam movet inflammationem ac suppurationem, idcirco in extraneorum expulsionē, admirabiles non rarò effectus præstitisse visum est.

276. Aliquoties etià in marasmodeâ hujus illiusve partis affectione non sine fructu usurpatum est.

277. Tumores quoque glandularum lymphaticos hoc de quo agitur stillicidium aliquando resolvit [a], imò etiam articulorum hydropem [b].

278. Quos autem effectus, Barregianarum, Bona-

sat Borden Aquit. Ec. Obs. 97. perpende etià quid Thesi 100a. eadem de re dixerit.

Subj Ibid. Obs. 86., 87.

rumve stillicidium exerit, eodem merito expectaveris à thermis sulphure divitibus, eodem circiter gradu calidis, ac eadem ratione adhibitis; [a] nec Balnei, nec Aquæ intus sumptæ usum negligendo.

279. Imò etià in quibusdam casibus, uti v. g. (275, 277) eodem fructu usurpari posse salinas thermas mihi quidè à veri specie haud ità alienum videtur.

[a] Vide Carrere ubi suprà quì p. 66, 67. optimos effectus Aquarum sulphurearum quæ apud Ruscinones reperiuntur exponit, sive in internis, sive etià in externis affectionibus. Imò etià aquas fontis fœtidi propè Alesiam, de St. Jean de Seirargues propè Usetiam, sulphure certè admodum divites, arte ad gradum circiter 38 aut 40um. calefactas ac decenti adhibitas ratione, quin eodem cum fructu in externis affectibus usurpandæ sint, non esse video cur dubitemus. Nec satis intelligo cur eas ad usum interiorum nondum traxerint peritiores medici. Meretur certè rei dignitas ut ad experientie incudem revocetur. Cum præsertim ex ejus successu tantam occitania omnis utilitatem esset perceptura.

FINIS.